

VALSTYBINĖ ATOMINĖS ENERGETIKOS SAUGOS INSPEKCIJA

2019 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2020-02-26

Vilnius

VADOVO ŽODIS

Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos (toliau – VATESI) misija – vykdyti branduolinės energetikos objektų ir veiklos, susijusios su branduolinėmis ir branduolinio kuro ciklo medžiagomis, saugos valstybinį reglamentavimą ir priežiūrą, siekiant apsaugoti visuomenę ir aplinką nuo žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio.

VATESI vykdoma Branduolinės energetikos saugos reglamentavimo ir priežiūros programa (toliau – Programa) įgyvendina VATESI misiją ir pagrindinius 2019 m. VATESI veiklos prioritetus – vykdyti galutinai sustabdytą Ignalinos atominės elektrinės (toliau – Ignalinos AE) energijos blokų ir eksploatavimo nutraukimo saugos priežiūrą, vykdyti radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių statybos ir eksploatavimo saugos priežiūrą, užtikrinti Lietuvos Respublikos priimtų tarptautinių branduolinio ginklo neplatavimo išipareigojimų vykdymą ir vykdymo priežiūrą, tobulinti branduolinės saugos reglamentavimo ir priežiūros sistemą, pagal kompetenciją dalyvauti statomos Baltarusijos atominės elektrinės (toliau – Baltarusijos AE) saugos vertinime bei atstovauti šiuo klausimu Lietuvos interesus tarptautinėse organizacijose ir pagal kompetenciją pasirengti galimoms branduolinėms ir radiologinėms avarijoms Lietuvoje ir už jos ribų.

VATESI strateginis tikslas – vykdant valstybinį reglamentavimą ir priežiūrą siekti, kad būtų užtikrintas aukštas branduolinės energetikos saugos lygis. Strateginio tikslo pasiekimui įvertinti buvo numatyti du efekto kriterijai, kurie 2019 m. buvo pasiekti:

- antrojo ir aukštesnio lygio neįprastųjų įvykių pagal Tarptautinę branduolinių ir radiologinių įvykių skalę (INES) 2019 m. Lietuvos Respublikoje esančiuose branduolinės energetikos objektuose nebuvo;

- Lietuvos Respublikoje esančios branduolinės medžiagos, branduolinės dvejopo naudojimo prekės ir vykdomi moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla, susijusi su branduolinio kuro ciklu, 2019 m. buvo naudojami tik taikiems tikslams.

2019 m. VATESI, tinkamai vykdydama galutinai sustabdytuose Ignalinos AE 1-ajame ir 2-ajame energijos blokuose eksploatuojamų saugai svarbių konstrukcijų, sistemų ir komponentų priežiūrą, Ignalinos AE radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių saugos vertinimą bei Ignalinos AE išmontavimo ir dezaktyvavimo saugos priežiūrą, prisidėjo įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 4.1.9 papunktyje nurodytą darbą „Saugus ir efektyvus Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimas ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“.

Branduolinės saugos užtikrinimo klausimai yra aktualūs įvairioms suinteresuotosioms šalims, tarp jų ir tarptautinei bendruomenei. Todėl VATESI privalo ne tik užtikrinti, bet ir pateikti atitinkamus įrodymus, kad Lietuvos Respublikos branduolinės ir radiacinės saugos reglamentavimo ir priežiūros sistema atitinka tarptautinius branduolinės saugos reikalavimus ir tarptautinių organizacijų bei išsivysčiusių šalių pripažintą gerąją praktiką. VATESI, įgyvendindama nacionalinius tikslus, 2019 m. tęsė aktyvų bendradarbiavimą su Tarptautine atominės energijos agentūra (toliau – TATENA), Europos branduolinę saugą reguliuojančiųjų institucijų grupe (toliau – ENSREG), Vakarų Europos šalių branduolinės saugos reguliuojančiųjų institucijų asociacija (toliau – WENRA), Europos branduolinio saugumo reguliuojančiųjų institucijų asociacija (toliau – ENSRA), užsienio šalių branduolinę ir radiacinę saugą reguliuojančiomis institucijomis.

Apibendrinti VATESI veiklos rezultatai ir pasiekti tikslai rodo, kad 2019 m. VATESI tinkamai atliko pavestą branduolinės energetikos saugos valstybinės priežiūros ir reglamentavimo

funkcijas, užtikrina aukštą branduolinės energetikos saugos lygį Lietuvos Respublikoje ir apsaugo visuomenę nuo žalingo jonizuojančios spinduliuotės poveikio.

I SKYRIUS STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Ignalinos AE išmontavimo ir dezaktyvavimo bei radioaktyviųjų atliekų tvarkymo procesų sudėtingumas ir gausa, radioaktyviųjų atliekų perkėlimo iš Maišiagalos radioaktyviųjų atliekų saugyklos į Ignalinos AE saugyklas klausimai, Baltarusijoje šalia Vilniaus statoma Baltarusijos AE, procesų keitimas po įvykdyto valstybės institucijų bendrųjų funkcijų konsolidavimo, pokyčiai valstybės tarnybos sistemoje, – tai veiksniai, 2019 m. turėję įtakos VATESI strateginiam tikslui pasiekti ir strateginiam planui įgyvendinti. Tačiau VATESI, turėdama daugiau nei 28 metų veiklos patirtį branduolinės energetikos saugos valstybinės priežiūros ir reglamentavimo srityje, 2019 m. sėkmingai vykdė savo funkcijas ir įgyvendino visus strateginiame veiklos plane numatytus uždavinius ir priemones.

ANTRASIS SKIRSNIS STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas: Kiek įmanoma aukštesnis branduolinės energetikos saugos lygis

1 lentelė. Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas

Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Patvirtintas asignavimų planas	Patikslintas asignavimų planas*	Faktiškai panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų patikslintame plane, dalis (proc.)**
1	2	3	4	5	6
01.01	Branduolinės energetikos saugos reglamentavimo ir priežiūros programa	1848	1844	1808,1	98,1
Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama		0	0	0	0
		-	-	-	-

* – Patikslintame plane asignavimai mažėjo 0,2 proc. (4 tūkst. Eur) dėl lėšų persikirstymo pertvarkius VĮ „Infostruktūra“ į BĮ „Kertinis valstybės telekomunikacijų centras“ veiklai finansuoti.

** – Nepanaudota 1,9 proc. (35,9 tūkst. Eur) asignavimų dėl darbuotojų laikino nedarbingumo, vaiko priežiūros atostogų bei laikinai neužimtų pareigybų.

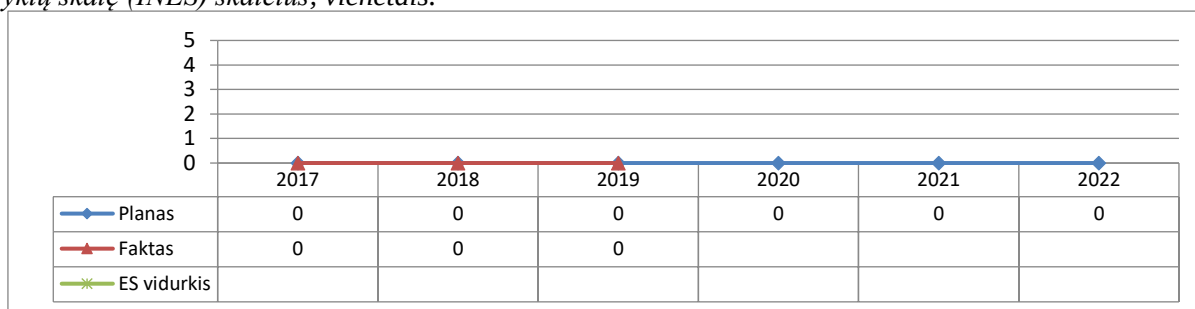
VATESI strateginis tikslas – vykdant valstybinį reglamentavimą ir priežiūrą siekti, kad būtų užtikrintas aukštas branduolinės energetikos saugos lygis. Strateginiam tikslui pasiekti buvo parengta ir 2019 m. vykdoma Programa, turinti du tikslus:

- Užtikrinti veiksmingą branduolinės energetikos saugos valstybinę priežiūrą;
- Užtikrinti tinkamą branduolinės energetikos saugos valstybinį reguliavimą.

Strateginio tikslo pasiekimui įvertinti numatyti du efekto kriterijai, kurie 2019 m. buvo pasiekti:

- E-01-01 – antrojo ir aukštesnio lygio neįprastųjų įvykių pagal Tarptautinę branduolinių ir radiologinių įvykių skalę (INES) skaičius Lietuvos Respublikos branduolinės energetikos objektuose (siektina reikšmė – 0).

1 grafikas. Antrojo ir aukštesnio lygio neįprastųjų įvykių pagal Tarptautinę branduolinių ir radiologinių įvykių skalę (INES) skaičius, vienetais.

2017–2019 m. efekto kriterijaus E-01-01 siektinos reikšmės buvo pasiektos, kadangi antrojo ir aukštesnio lygio neįprastųjų įvykių pagal Tarptautinę branduolinių ir radiologinių įvykių skalę (INES) Lietuvos Respublikoje esančiuose branduolinės energetikos objektuose nebuvo.

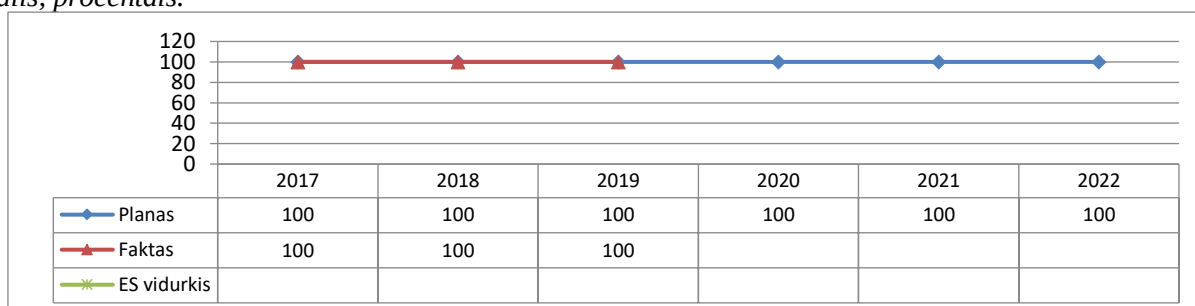
VATESI, 2019 m. vykdydama galutinai sustabdytuose Ignalinos AE energijos blokuose eksploatuojamų saugai svarbių konstrukcijų, sistemų ir komponentų priežiūrą, panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių statybos ir eksploatavimo saugos priežiūrą, Ignalinos AE išmontavimo ir dezaktyvavimo saugos priežiūrą bei tobulindama branduolinės saugos reglamentavimo ir priežiūros sistemą, užtikrino, kad efekto vertinimo kriterijaus E-01-01 siektina reikšmė 2019 m. būtų pasiekta.

2019 m. Ignalinos AE nebuvo užregistruota neįprastųjų įvykių, apie kuriuos pagal VATESI reikalavimuose nustatytus informavimo kriterijus privaloma pranešti VATESI (2018 m. – 2 pranešiniai įvykiai). 2019 m. Ignalinos AE užregistruoti 2 neįprastieji įvykiai, apie kuriuos pranešti VATESI nėra privaloma. Šių neįprastųjų įvykių metu nebuvo pažeisti radionuklidus sulaikantys ir (ar) jonizuojančiąją spinduliuotę slopinantys barjerai, darbuotojų apšvitos ir patalpų taršos radionuklidais lygis neviršijo nustatytų leistinų normų, radionuklidai į aplinką nepateko, šie įvykiai neturėjo įtakos branduolinės saugos užtikrinimui. Pagal Tarptautinę branduolinių ir radiologinių įvykių skalę (INES) 2019 m. įvykę neįprastieji įvykiai buvo klasifikuoti žemiau skalės ribų / 0 lygiu. Mažas neįprastųjų įvykių skaičius ir tai, kad neįprastieji įvykiai neturėjo įtakos saugai, rodo aukštą branduolinės energetikos saugos lygį Ignalinos AE ir kituose branduolinės energetikos objektuose.

Lėšos, panaudotos Programai įgyvendinti, užtikrino veiksmingą VATESI vykdomą branduolinės energetikos saugos valstybinę priežiūrą bei efekto vertinimo kriterijaus E-01-01 siektinos reikšmės 2019 m. pasiekimą.

- E-01-02 – taikiems tikslams naudojamų Lietuvos Respublikoje esančių branduolinių medžiagų, branduolinių dvejopo naudojimo prekių ir vykdomų mokslinių tyrimų, susijusių su branduolinio kuro ciklu, dalis procentais (siektina reikšmė – 100%).

2 grafikas. Taikiems tikslams naudojamų Lietuvos Respublikoje esančių branduolinių medžiagų, branduolinių dvejopo naudojimo prekių ir vykdomų mokslinių tyrimų, susijusių su branduolinio kuro ciklu, dalis, procentais.

2017–2019 m. efekto kriterijaus E-01-02 siektinos reikšmės buvo pasiektos, kadangi Lietuvos Respublikoje esančios branduolinės medžiagos, branduolinės dvejopo naudojimo prekės ir vykdomi moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla, susijusi su branduolinio kuro ciklu, buvo naudojami tik taikiems tikslams.

VATESI, 2019 m. vykdydama Lietuvos Respublikos prisiimtų tarptautinių branduolinio ginklo neplatavimo įsipareigojimų įgyvendinimo priežiūrą (tikrino branduolinių medžiagų turėtojų teikiamas ataskaitas ir

deklaracijas, Europos Komisijai teikė ataskaitas už VATESI apskaitoje esančias branduolines medžiagas, atliko ūkio subjektų patikrinimus, teikė informaciją TATENA apie vykdomus mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą, susijusią su branduolinio kuro ciklu, ir kt.), užtikrino, kad efekto vertinimo kriterijaus E-01-02 siektina reikšmė būtų pasiekta. Kad Lietuvos Respublikoje nenustatyta nedeklaruotinos veiklos, taip pat savo patikrinimų išvadose patvirtino Europos Komisija ir TATENA, kurių inspektoriai 2019 m. lankėsi Lietuvoje ir tikrino branduolines medžiagas turinčius ūkio subjektus.

Lėšos, panaudotos Programai įgyvendinti, užtikrino veiksmingą VATESI vykdomą Lietuvos Respublikos priimtų tarptautinių branduolinio ginklo neplatavimo išipareigojimų įgyvendinimo priežiūrą ir efekto vertinimo kriterijaus E-01-02 siektinos reikšmės 2019 m. pasiekimą.

2019 m. VATESI, vykdydama Programą, prisidėjo įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 4.1.9 papunktyje nurodytą darbą „Saugus ir efektyvus Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimas ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“:

- vykdė branduolinės energetikos srities veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais licencijavimo procesus ir priėmė sprendimus dėl licencijų išdavimo ar pakeitimo tik įsitikinusi licencijuojamos veiklos sauga (planuota reikšmė – 100 proc., pasiekta reikšmė – 100 proc.);
- išnagrinėjo ir įvertino pateiktas ataskaitas, projektus ir kitus saugos pagrindimo dokumentus branduolinės energetikos saugos požiūriu (planuota reikšmė – 100 proc., pasiekta reikšmė – 98 proc., paaiškinimus dėl atskirų kriterijų reikšmių žr. žemiau);
- atliko patikrinimus, prižiūrėjo kaip šalinami jų metu nustatyti trūkumai (planuota reikšmė – 40 vnt., pasiekta reikšmė – 57 vnt.);
- laiku parengė ir pateikė ataskaitas pagal tarptautinius išipareigojimus branduolinio ginklo neplatavimo srityje (planuota reikšmė 100 – proc., pasiekta reikšmė – 98 proc.);
- rengė ir tvirtino teisės aktus, susijusius su Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos veikla ar branduolinės energetikos sauga (planuota reikšmė – 100 proc., pasiekta reikšmė – 109,8 proc.).

Svarbiausi VATESI 2019 m. atlikti darbai:

- Galutinai sustabdytų Ignalinos AE 1-ojo ir 2-ojo energijos blokų ir jų eksploatavimo nutraukimo saugos priežiūra:

2019 m. VATESI išnagrinėjo ir suderino galimų branduolinių ir radiologinių avarių Ignalinos AE padarinių analizės dokumentus, VĮ IAE organizacinės struktūros keitimo saugą pagrindžiančius modifikacijos dokumentus, Ignalinos AE 1-ojo energijos bloko kuro perkrovimo mašinos išmontavimo technologinį projektą ir saugos analizės ataskaitą bei radioaktyviųjų atliekų saugojimo ir pirminio apdorojimo vietų įrengimo Ignalinos AE 1-ojo ir 2-ojo blokų turbinų salės patalpose saugos pagrindimą.

Taip pat 2019 m. VATESI išnagrinėjo Ignalinos AE 1-ojo energijos bloko reaktoriaus apatinės ir viršutinės dalies darbo zonų, reaktoriaus pagalbinės įrangos išmontavimo ir dezaktyvavimo projektus bei jų saugos pagrindimus, labai mažai radioaktyviųjų atliekų atliekyno pripažinimo tinkamu eksploatuoti programą bei galutinį Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo planą ir pateikė šiems dokumentams pastabas.

- Panaudoto branduolinio kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginių statybos ir eksploatavimo saugos priežiūra:

2019 m. VATESI išnagrinėjo ir suderino Kietųjų radioaktyviųjų atliekų išėmimo įrenginių (B2-1 projektas ir B2-2 projektas) karštųjų bandymų ataskaitas, Kietųjų radioaktyviųjų atliekų išėmimo įrenginių galutinę saugos analizės ataskaitą, panaudoto branduolinio kuro saugyklą (PBKS-1 ir PBKS-2), kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekso fizinės saugos užtikrinimo atnaujintus planus, nuklidinio vektoriaus patikrinimo ataskaitą, cementuotų radioaktyviųjų atliekų radiologinio apibūdinimo metodiką ir Labai mažo aktyvumo atliekų atliekyno (B19-2 projektas) pripažinimo tinkamu eksploatuoti programą.

2019 m. VATESI išnagrinėjo ir pritarė Ignalinos AE „Pramoninių atliekų poligone“ esančių radioaktyviųjų atliekų aktyvumo įvertinimo ataskaitai, cementuotų radioaktyviųjų atliekų pavyzdžių cheminių ir fizinių savybių tyrimo ataskaitai bei sprendimams dėl radioaktyviųjų atliekų cementavimo bei radioaktyviųjų atliekų saugyklos panaudojimo RBMK-1500 reaktoriaus kanalų grafito atliekų laikinajam saugojimui modifikacijos dokumentams (grafito atliekų tvarkymo įrangos bandymų dokumentams, grafito atliekų pakotės aprašui, 200 litrų talpos statinių tinkamumo grafito atliekų saugojimui saugos pagrindimui ir kt. techniniams sprendimams).

Taip pat 2019 m. VATESI išnagrinėjo Labai mažo aktyvumo atliekų atliekyno (B19-2 projektas) atliekų priimtumo kriterijų apskaičiavimo ataskaitą ir pateikė pastabas.

- Lietuvos Respublikos priimtų tarptautinių branduolinio ginklo neplatavimo įsipareigojimų įgyvendinimo priežiūra:

2019 m. VATESI darbuotojai tikrino tiesiogiai Europos Komisijai atsiskaitančių branduolinių medžiagų turėtojų teikiamas ataskaitas ir deklaracijas, konsultavo jas teikiančius ūkio subjektus, Europos Komisijai teikė ataskaitas ir deklaracijas už branduolines medžiagas, kurias ūkio subjektai apskaito VATESI branduolinių medžiagų balanso zonoje. Įgyvendinant trišalio garantijų susitarimo papildomąjį protokolą, Europos Komisijai bei TATENA teikė deklaracijas apie branduolinės energijos panaudojimą ir kitus su branduolinio kuro ciklu susijusius mokslinius tyrimus ar taikomąją veiklą Lietuvoje. 2019 m. kartu su kitomis institucijomis vykdė strateginių prekių kontrolę ir teikė išvadas dėl dvejopo naudojimo prekių eksporto. 2019 m. VATESI pateikė 28 išvadas dėl tokių prekių eksporto.

- Branduolinės energetikos srities veiklos licencijavimo procesų vykdymas ir sprendimų priėmimas dėl licencijų išdavimo ar pakeitimo:

2019 m. VATESI nagrinėjo 5 paraiškas (paraiškas pagrindžiančius saugos dokumentus) dėl veiklos su branduolinės energetikos objektais, branduolinių medžiagų vežimo bei branduolinių medžiagų naudojimo, išnagrinėjo ir priėmė sprendimus dėl branduolinės saugos dokumentų, reikalingų, leidimui išduoti, ir išdavė 1 leidimą pradėti pramoninį branduolinės energetikos objekto eksploatavimą, pakeitė 1 licenciją licencijos turėtojo prašymu, pakeitė 13 licencijų ir leidimų, įgyvendindama pakeistus Branduolinės saugos įstatymo reikalavimus. Dėl licencijavimo klausimų išsprendimo laiku buvo reguliariai organizuojami susitikimai su pareiškėjais tiek specialistų, tiek ir vadovybės lygiu.

2019 m. VATESI išdavė 2 licencijas, suteikiančias teisę verstis veikla jonizuojančiosios spinduliuotės aplinkoje branduolinės energetikos objekte. 2019 m. buvo pakeisti 8 licencijų verstis veikla jonizuojančiosios spinduliuotės aplinkoje branduolinės energetikos objekte priedai.

- Branduolinės energetikos saugą reglamentuojančių teisės aktų rengimas:

Siekiant užtikrinti efektyvų branduolinės energetikos saugos reglamentavimą, 2019 m. buvo patvirtinti ar pateikti tvirtinti 38 teisės aktai, rengtas dar 21 teisės akto projektas. Šiais pakeitimais buvo siekiama šalinti teisinio reglamentavimo spragas, gerinti ūkio subjektų veiklos priežiūrą, mažinti našą ūkio subjektams. VATESI atitinkamais metais planuojami tobulinti teisės aktai nurodomi tų metų Branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų rengimo ir peržiūros metiniame plane, o planai 5 metams – Branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų tobulinimo programoje 2015–2019 metams (šie dokumentai skelbiami VATESI interneto svetainėje).

- Ūkio subjektų veiklos patikrinimai:

2019 m. VATESI specialistai atliko 57 patikrinimus. Didžioji dalis – 50 patikrinimų – buvo atlikti Ignalinos AE, po 1 patikrinimą Radiacinės saugos centre, UAB „SMT Group“, AB „Visagino tiekimas ir statyba“, UAB „NAU“, UAB „Dekra Industrial“, Vilniaus universiteto Fizikos fakultete ir Valstybiniame mokslinių tyrimų instituto Fizinių ir technologijos mokslų centre.

Patikrinimų metu pagrindinis dėmesys buvo skirtas patikrinti, kaip yra vykdoma galutinai sustabdytų Ignalinos AE energijos blokų saugai svarbių konstrukcijų, sistemų ir komponentų techninė priežiūra, senėjimo valdymas, kaip įgyvendinami saugos reikalavimai, vykdant įrenginių (D1 ir D2 blokų įrenginių bei turbinų salės įrenginių) išmontavimo ir dezaktyvavimo darbus, atliekant panaudoto branduolinio kuro ir kitų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo darbus, kaip užtikrinama branduolinės energetikos objektų ir branduolinių medžiagų fizinė sauga, radiacinė sauga, avarinė parengtis, branduolinio ginklo neplatavimo kontrolė, kaip vykdomi Ignalinos AE darbuotojų mokymai bei užtikrinama jų kvalifikacija. 2019 m. atliktų patikrinimų metu buvo užfiksuota 16 pažeidimų (taikyta poveikio priemonė – privalomas vykdyti nurodymas pašalinti pažeidimus), ir 4 mažareikšmiai teisės aktų reikalavimų pažeidimai (taikyta poveikio priemonė – žodinė pastaba). Ignalinos AE eksploatuojamuose branduolinės energetikos objektuose pažeidimų ir gerosios praktikos neatitikčių, dėl kurių tiesioginės įtakos galėjo būti viršytos darbuotojų apšvitos dozės, pažeisti radionuklidus sulaikantys ir (ar) jonizuojančiąją spinduliuotę slopinantys barjerai, galėjo pablogėti saugai svarbių įrenginių savybės, į aplinką išmetamų radionuklidų aktyvumas galėjo viršyti radionuklidų išmetimo į aplinką plane nustatytas ribines vertes, taip pat pažeidimų ir gerosios praktikos neatitikčių, susijusių su saugaus eksploatavimo sąlygų nesilaikymu, nustatyta nebuvo. Daugiausiai pažeidimų buvo susiję su teisės aktų nuostata, įpareigojančių ūkio subjektus nustatyti tam tikrų procesų vykdymo tvarką ir laikytis savo vadybos sistemos arba kituose normatyviniuose techniniuose dokumentuose nurodytų įsipareigojimų, nesilaikymu (daugiausiai radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugai svarbių konstrukcijų, sistemų

ir komponentų montavimo ir eksploatavimo srityse). Visi pažeidimai ūkio subjektų buvo pašalinti laiku ir tinkamai. Vidutiniška atliktų patikrinimų trukmė – 1 diena.

- **Ūkio subjektų konsultavimas:**

2019 m. VATESI konsultavo ūkio subjektus ir kitas institucijas branduolinės energetikos saugos užtikrinimo klausimais. VATESI savo iniciatyva 2019 m. gegužės 8 d. atnaujino 2 viešai paskelbtas konsultacijas (apie VATESI išduodamas branduolinės energetikos srities veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais licencijas ir laikinuosius leidimus bei apie VATESI taikomas poveikio priemones). Be šių konsultacijų VATESI buvo suteikta 101 konsultacija žodžiu, 6 patvirtintos rašytinės konsultacijos ir 10 rašytinių konsultacijų (konsultacijų elektroniniu paštu). Aktualiausi klausimai – dėl veiklos įteisinimo vadovaujantis Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymu, radiacinės saugos ir branduolinių medžiagų kontrolės ir apskaitos užtikrinimo.

- **Dalyvavimas nagrinėjant branduolinės saugos reikalavimų įgyvendinimą statomoje Baltarusijos AE:**

VATESI kartu su kitais Lietuvos ekspertais peržiūrėjo Baltarusijos AE streso testų rezultatų įgyvendinimo veiksmų planą ir 2019 m. spalio 8 d. parengė išvadas, kuriose teigiama, kad Baltarusijos atsakingų institucijų parengtas planas neapima visų rekomendacijų, kurios privalo būti įgyvendintos, taip pat buvo atliktas plane pateiktų priemonių rekomendacijoms įgyvendinti prioritetizavimas. Toliau per Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministeriją buvo tęsiamas susirašinėjimas su Baltarusijos branduolinės ir radiacinės saugos departamentu (Gosatomnadzor) – buvo kartojami jau anksčiau užduoti klausimai, į kuriuos nebuvo atsakyta (pavyzdžiui, dėl branduolinės energetikos objekto aikštelės parinkimo ir įvertinimo) bei keliami nauji (pavyzdžiui, dėl Baltarusijos AE darbuotojų kompetencijos užtikrinimo). Lietuva, remdamasi Europos šalių ekspertų pateiktų rekomendacijų svarbumu saugai užtikrinti, laikosi pozicijos, kad Baltarusijos AE energijos blokai neturi būti paleisti, kol nebus tinkamai įgyvendintos visos rekomendacijos, taip pat atsakyta ir į visus kitus keliamus saugos klausimus.

Dalyvaudami ENSREG ir jos įsteigtų darbo grupių, taip pat Europos Sąjungoje įsteigto Branduolinės saugos bendradarbiavimo priemonės (angl. *Instrument for Nuclear Safety Cooperation*, angl. *INSC*) komiteto veiklose, VATESI specialistai prisidėjo prie Baltarusijos AE saugos problemų sprendimo bei teikė pastabas ir pasiūlymus, susijusius su koordinuota Europos Sąjungos parama trečiosioms šalims branduolinės saugos srityje.

- **Kiti darbai:**

Parengta ir pateikta 8-oji Lietuvos nacionalinė Branduolinės saugos konvencijos (toliau – BSK) įgyvendinimo ataskaita, peržiūrėtos kitų šalių BSK įgyvendinimo ataskaitos ir pateikti klausimai (ypatingas dėmesys buvo skirtas Baltarusijos ataskaitai – suformuluoti 5 potencialūs iššūkiai).

Siekiant tinkamai pasirengti prognozuoti galimų branduolinių avarijų Baltarusijos atominėje elektrinėje eigą, 2019 m. rugpjūčio 29 d. Baltarusijos Ekstremaliųjų situacijų ministerijai buvo išsiųstas susitarimo dėl ankstyvojo pranešimo apie branduolinę avariją projektas (sutarties derinimas prasidėjo 2014 m.) su siūlymu šį susitarimą pasirašyti iki branduolinio kuro įvežimo į Baltarusijos teritoriją.

2019 m. VATESI ir toliau tęsė 2016 m. Lietuvoje atliktos TATENA Branduolinės bei radiacinės saugos reglamentavimo ir priežiūros tarptautinės vertinimo (angl. *Integrated Regulatory Review Service, IRRS*) misijos ataskaitoje pateiktų rekomendacijų ir pasiūlymų įgyvendinimą, siekdama tinkamai pasirengti 2020 m. gegužės mėn. numatomi IRRS pakartotinei misijai (angl. *IRRS follow-up*). 2019 m. gruodžio 4 d. VATESI vyko IRRS pakartotinės misijos parengiamasis susitikimas, kuriame dalyvavo TATENA ekspertai, VATESI, Radiacinės saugos centro bei Energetikos ministerijos atstovai. Susitikimo metu TATENA ekspertai pristatė IRRS pakartotinės misijos tikslus bei planuojamo vertinimo eigą, reikalavimus priimančiai šaliai dėl privalomos parengti ir iš anksto pateikti informacijos bei dokumentų. Taip pat preliminarai aptarti pagrindiniai branduolinės ir radiacinės saugos reglamentavimo bei priežiūros sistemos pokyčiai šalyje nuo 2016 m. vykusios IRRS pilnos apimties misijos, šios misijos ataskaitoje pateiktų rekomendacijų ir pasiūlymų įgyvendinimo rezultatai.

VATESI tęsė 2017 m. Lietuvoje atliktos TATENA Tarptautinės fizinės saugos patarėjų misijos (angl. *International Physical Protection Advisory Service, IPPAS*) ataskaitoje pateiktų VATESI kompetencijai priskirtų rekomendacijų ir pasiūlymų įgyvendinimą.

2019 m. buvo atliktas pirmasis VATESI kokybės vadybos sistemos priežiūros auditas pagal LST EN ISO 9001:2015 „Kokybės vadybos sistemos. Reikalavimai“ standarto reikalavimus. Atlikto audito metu neatitiktųjų nenustatyta.

Siekiant VATESI bendrųjų funkcijų efektyvumo didinimo 2019 m. toliau buvo tobulinama vidaus administravimo informacinė sistema (toliau – VAIS), skirta kompiuterizuotam procesų valdymui. VAIS

gerina darbo efektyvumą rengiant ir derinant teisės aktus, skiriant užduotis ir atliekant jų vykdymo kontrolę bei registruojant ir valdant dokumentus. 2019 m. buvo pagerintas elektroninių dokumentų skaičiaus santykio su visų VATESI tvarkomų dokumentų rodiklis nuo 23,64 % iki 38,56 %.

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija 2019 m. atliko priežiūros institucijų vertinimą trijose kategorijose (konsultavimas, „Verslo naujoko“ statusas ir mažareikšmiškumas) – VATESI pažangumo indeksas (vertinant šias tris kategorijas) padidėjo 0,28 (nuo 1,06 (2017 m.) iki 1,34 (2019 m.)). Teigiamą pokytį lėmė 2019 m. atlikti kryptingi darbai įgyvendinant Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos pateiktas rekomendacijas ūkio subjektų priežiūros srityje.

2019 m. VATESI kartu su Radiacinės saugos centru organizavo susitikimus su arčiausiai Lietuvos branduolinės energetikos objektų esančių savivaldybių gyventojais (Ignalinos, Zarasų, Visagino), kuriuos informavo apie tokių objektų poveikį gyventojų saugai ir aplinkai ir kokios priemonės padeda užtikrinti, kad radiologinis poveikis Lietuvos gyventojams ir aplinkai būtų minimalus ir neviršytų nustatytų normų. Šių kasmetinių susitikimų metu gyventojai informuojami apie branduolinių energetikos objektų veiklos priežiūros rezultatus, atsakoma į jiems rūpimus klausimus, pateikiama informacija apie nuo 2018 m. prasidėjusius paraiškų nagrinėjimo procesus, kuriuose kviečiami dalyvauti ir visi suinteresuoti asmenys.

2019 m. vykdant Branduolinės energetikos saugos reglamentavimo ir priežiūros programą, iš esmės buvo pasiektos arba viršytos visos siektinos rezultato ir produkto vertinimo kriterijų reikšmės.

2 lentelė. Rezultato ir produkto kriterijų pasiekimo rezultatai

Vertinimo kriterijaus kodas	Tikslų, uždavinių, vertinimo kriterijų pavadinimai ir mato vienetai	Vertinimo kriterijų reikšmės		
		2019 m. siektina (planuota) reikšmė	2019 m. pasiekta (faktinė) reikšmė	Įgyvendinimas (proc.)
	1 tikslas – užtikrinti veiksmingą branduolinės energetikos saugos valstybinę priežiūrą			
R-01-01-01	Laiku pašalintų patikrinimų metu nustatytų pažeidimų dalis (procentais)	100	100	100
	1 tikslo 1 uždavinys – autorizuoti Valstybinei atominės energetikos saugos inspekcijai priskirtas priežiūros srities veiklas ir vykdyti jų priežiūrą			
P-01-01-01-01-01	Priimtų sprendimų dėl paraiškų gauti ar pakeisti licenciją teisės aktų nustatytais terminais dalis (procentais)	100	100	100
P-01-01-01-01-02	Tinkamai išnagrinėtų ir įvertintų saugą pagrindžiančių bei kitų saugos požiūriu aktualių dokumentų dalis (procentais)	100	98	98,0 ¹
P-01-01-01-01-03	Atliktų branduolinės energetikos saugos patikrinimų skaičius	40	57	142,5 ²
P-01-01-01-01-04	Laiku parengtų ir pateiktų išvadų, ataskaitų, deklaracijų ar kitos informacijos pagal tarptautinius įsipareigojimus branduolinio ginklo neplatavimo srityje dalis (procentais)	100	98	98 ³
P-01-01-01-01-05	Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos darbuotojų, vykdančių branduolinės energetikos saugos valstybinę priežiūrą, prieinamumo prie visų Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos informacinių sistemų užtikrinimo dalis (procentais)	96	100	104,2 ⁴

	2 tikslas – Užtikrinti tinkamą branduolinės energetikos saugos valstybinį reguliavimą			
R-01-01-02	Ūkio subjektų veiklą reglamentuojančių teisės aktų, kuriuos rengiant pateikė pasiūlymus (ar informavo, kad pasiūlymų neturi) ūkio subjektai, kurių veiklą Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija reglamentuoja ir prižiūri, dalis (procentais)	100	100	100
	2 tikslo 1 uždavinys – tobulinti branduolinės energetikos saugos reglamentavimo ir priežiūros sistemą			
P-01-01-02-01-01	Branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų rengimo ir peržiūros metiniame plane nustatytų darbų apimties įvykdymas (procentais)**	100	109,8	109,8 ⁵

¹ Produkto vertinimo kriterijaus „Tinkamai išnagrinėtų ir įvertintų saugą pagrindžiančių bei kitų saugos požiūriu aktualių dokumentų dalis (procentais)“ 2019 m. pasiekta reikšmė buvo 98,0 proc. (siektina reikšmė – 100 proc.), kadangi 5 iš 244 gautų saugą pagrindžiančių dokumentų dėl nenumatytų aukštesnio prioriteto skubių darbų buvo išnagrinėti vėliau teisės aktų nustatyto laiko, bet tas neturėjo neigiamo poveikio licencijos turėtojo veiklai.

² Produkto vertinimo kriterijaus „Atliktų branduolinės energetikos saugos patikrinimų skaičius“ 2019 m. pasiekta reikšmė buvo 57 vnt. (siektina 40 vnt.), kadangi padidėjo ūkio subjektų, kuriems buvo išduotos licencijos, suteikiančios teisę verstis veikla jonizuojančiosios spinduliuotės aplinkoje branduolinės energetikos objekte, ir mažų kiekių branduolinių medžiagų turėtojų patikrinimų skaičius dėl Branduolinės saugos reikalavimuose BSR-1.1.3-2016 „Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos patikrinimai“, patvirtintuose Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos viršininko 2011 m. rugpjūčio 25 d. įsakymu Nr. 22.3-82 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-1.1.3-2016 „Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos patikrinimai“ patvirtinimo“, nustatyto periodiškumo.

³ Produkto vertinimo kriterijaus „Laiku parengtų ir pateiktų išvadų, ataskaitų, deklaracijų ar kitos informacijos pagal tarptautinius įsipareigojimus branduolinio ginklo neplatavimo srityje dalis (procentais)“ buvo 98 proc. (siektina reikšmė – 100 proc.), kadangi 2019 m. II-ame ketvirtyje vieną dieną vėluota pateikti Inventorinio kiekio pakitimo ataskaitą Europos komisijai.

⁴ Produkto vertinimo kriterijaus „Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos darbuotojų, vykdančių branduolinės energetikos saugos valstybinę priežiūrą, prieinamumo prie visų Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos informacinių sistemų užtikrinimo dalis (procentais)“ buvo 104,2 proc. (siektina reikšmė – 96 proc.), kadangi 2019 m. iškilus poreikiui buvo užtikrintas didesnis VATESI darbuotojų, vykdančių branduolinės energetikos saugos valstybinę priežiūrą, prieinamumas prie VATESI informacinių sistemų.

⁵ Produkto vertinimo kriterijaus „Branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų rengimo ir peržiūros metiniame plane nustatytų darbų apimties įvykdymas (procentais)“ buvo 109,8 proc. (siektina reikšmė – 100 proc.), kadangi rengiant 2019 m. Branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų rengimo ir peržiūros metiniame plane numatytus teisės aktus iškilo poreikis pakeisti ir kitus susijusius teisės aktus.

Ataskaitoje nurodytais darbais ir pasiektais rezultatais VATESI prisidėjo įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 4.1.9 darbą „Saugus ir efektyvus Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimas ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“ ir tinkamai atliko branduolinės energetikos srities veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais (šios veiklos branduolinės saugos, radiacinės saugos, fizinės saugos, branduolinių medžiagų apskaitos ir kontrolės) valstybinio reglamentavimo ir priežiūros funkcijas.

VATESI vykdytos valstybinio reglamentavimo ir priežiūros veiklos rezultatų tiesioginė nauda visuomenei – užtikrintas aukštas branduolinės energetikos saugos lygis Lietuvoje ir apsaugota visuomenė nuo žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio.

III SKYRIUS
KITŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ (TARPINSTITUCINIO VEIKLOS PLANO)
ĮGYVENDINIMAS

2019 m. VATESI dalyvavo įgyvendinant Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos rengiamą Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo tarpinstitucinį veiklos planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 9 d. nutarimu Nr. 137 „Dėl Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“. Šio tarpinstitucinio veiklos plano dėka VATESI, pasitelkusi mokslinės – techninės paramos organizacijų paramą, galėjo išsamiau įvertinti saugą pagrindžiančius dokumentus ir teisės aktų nustatyta tvarka priimti tinkamai pagrįstus sprendimus dėl licencijų ir leidimų išdavimo.

Viršininkas

Michail Demčenko